

Claude Vandeloise: obra baten mugarriak

MIXEL AURNAGUE

CLLE-ERSS (CNRS – Université de Toulouse-Le Mirail)
& ILCLI (EHU-UPV, Donostia-San Sebastián)

(Claude Vandeloise: the milestones of his work)

Abstract

Claude Vandeloise's work on space in language has contributed very significantly to the emergence and development of this semantic field. During a first period (1980-1994), the research of Vandeloise mostly focused on spatial relations. He elaborated a methodological framework for the study of spatial prepositions and brought to light the role of functional features in their semantic content. Then (1995-2007), Claude Vandeloise's interest moved towards the elicitation of the ontological properties and categories underlying spatial descriptions. This task led him to make a thorough analysis of the notions introduced in Aristotle's Physics, while comparing them with the concepts involved in spatial markers' semantics. However, these two facets of Vandeloise's work are not dissociated at all and several important issues remain the whole way along, such as linguistic diversity and relativity or acquisition of spatial terms. The paper ends with a bibliography of the works of Claude Vandeloise.

Keywords: *Claude Vandeloise, semantics of spatial relations, spatial ontology*

1. Matematika, artea, hizkuntzalaritza

2007ko abuztuaren 22an zendu zen Claude Vandeloise semantikari eza-guna, Baton Rougeko erietxe batean (Louisiana, AEB) minbiziak garaitua. Bi bizi, bederen, ukan ditu Claude Vandeloisek 1944ko urriaren 2an Liejan (Belgika, Walonia) sortu zenetik Estatu Batuetan pausatu arte. Matematika irakasle eta artistaren bizia lehenik, arras itzalpekoa. Hizkuntzalari-semantikariarena ondoren, argi betean iragana eta itzal handikoa. Semantikariaren aurreko garai hartaz, gutxi dakigu zinez baina han-hemenka barreiaturiko arrastoek la-gun gaitzakete paisaia nolazpait osatzen: Belgikan zein Parisen dugu Vandeloise, matematika ikasten eta irakasten; Liejan *Prométhée enchaîné* ('Prometeo kateatua', Eskiloren trajedian oinarritua) txotxongilo ikuskizuna ematen du

(«Théâtre Universitaire Royal de Liège», 1966) eta jarraian «Bergamasque» (txotxongilo) konpainia sortzen; Grezian gaindi ibilki da, herria ezagutzen eta greko modernoa erabiltzen; 1977an *Flippers stories* eleberria argitara ematen du (*Yellow Now* argitaletxea, Lieja). Etengabe zerabilen ironiarekin, hizkuntzalaritzara jotzeko tirria, garai hartan nola sortu zitzaion kontatzen digu Vandeloisek, *Langues et cognition* liburuaren hitzaurrean (Vandeloise 2003a, 18 or.): «Hitzaurrearen egile honi, Belgika frantsesdunear sortutakoari, tokatu zaio matematika Pariseko kolegio batean irakastea. Bere aginpidearen salbatzeko, *soixante-dix* (hirurogeita hamar) eta *quatre-vingt-dix* (laurogeita hamar) zenbakiak izendatzerakoan *septante* eta *nonante* sorterriko hitzen saihestea behar-beharrezkoa zitzaion. Hizkuntz ariketa hau ezin hobeki bete arren, *soixante-dix-neuf* (hirurogeita hemeretzi) eta *quatre-vingt-seize* (laurogeita hamasei) batzea ezinezkoa zitzaion zenbaki horiek bere jatorrizko hizkuntzara aurrez itzuli gabe, *cent septante cinq* emaitza erdiesten baitzuen orduan eta honen itzulpenetik *cent-soixante-quinze*. Gimnastika honek du, berantago, lanez aldatzera bultzatu».

1970eko hamarkadaren bukaeran ekin zien Vandeloisek hizkuntzalaritzako ikasketei Vincennesko unibertsitatean (Paris), Gilles Fauconnier eta Nicolas Ruwet zituelarik —besteak beste— babesle eta bultzatzaile (Ruwet ere belgikarra zen jatorriz). Lehen urrats hauen emaitzak 1979an bildu zituen *Les termes de dimension en français* masterreko txostenean. Handik laster San Diegora jo zuen eta Kaliforniako unibertsitatean doktoradutza prestatzen hasi zen, Ronald Langacker gidari harturik. Beste hainbat ikasle-irakasleren aholkuak jaso ahal izan zituen egonaldi hartan, hala nola Charles Fillmore, Annette Herskovits, George Lakoff, Christoph Schwarze edo Len Talmyrenak. Tesia 1984an defendatu zuen, *Description of space in French* izenburupean (Ronald Langackerrez gain, ikertzaile hauek zuten epaimahaia osatzen: Alain Cohen, Edward Klima, Yuki Kuroda, Rachel Reichman, Zeno Vendler). Urte bat berantago, lan horren frantseseko bertsio hedatu bat Pariseko EHESSn (hots, «Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales») aurkeztu zuen, frantziar doktoradutza eskuratu asmoz. *Représentation linguistique du mouvement et de l'espace* ezarri zion Vandeloisek, titulu gisa, bigarren tesi honi (Gilles Fauconnier izan zuen zuzendari, eta Benoît de Cornulier, Oswald Ducrot eta Nicolas Ruwet epaimahaikide).

1985ean hasi zen Claude Vandeloiseren fama munduan gaindiko hizkuntzalarien artean hedatzen. Alabaina, urte hartatik goiti eta hogeita bi urtez lan oparoa idatzi eta kaleratuko zuen: bost liburu oso, zuzenduriko lau liburu eta aldizkari-ale, berrogeita hamar bat artikulua «luze», zazpi bat txosten (ikus beherago haren lanen zerrenda). Emaitza hain nasaia aitzinean duenari, ez zaio erraz, lehen begirada batean behintzat, ibilbide edo barneko egitura bat atzematea (espazioaren hari orokorretik at). Alta, izenburu eta gaiak zehatzago aztertuz, bi garai nagusi agertzen dira Vandeloiseren ekoizpenean, liburu ba-

naren inguruan antolatuak. 1980tik 1994ra egindako lanek dute lehenbiziko multzoa osatzen, 1986ko *L'espace en français: sémantique des prépositions spatiales* (Paris, Editions du Seuil: Vandeloise 1986a; ingeleserako itzulpena: Vandeloise 1991a) delarik zeru hartako izar dirdiratsua (hemendik aitzina *EF* laburpenaren bitartez aipatua). Bigarren garaia, aldiz, 1995etik 2007ra hedatzen da eta *Aristote et le lexique de l'espace : rencontres entre la physique grecque et la linguistique cognitive* (Stanford, CA, CSLI: Vandeloise 2001) liburua du ardatz (engoitik *ALE* gisa laburtua). Zein dira ote bi aldi horien ikerketak akuilatu zituzten kezka eta galderak?

2. Espazio erlazioen deskribapena (1980-1994)

1980-1994 bitartean, espazio erlazioen eta bereziki espazio preposizioen arakatzeko bide/hurbiltze zehatz bat eraiki nahi izan zuen Claude Vandeloisek (ordu arte ez zuen nehork markagailu horien aztertze metodologia zehatzik proposatu). *EF* liburuaren lehenbiziko partean jakitera eman zituen hurbiltze horren tasun nagusiak. Espazio preposizioen erabiltzeko baldintza semantikoak ez direla kategoria «klasikotan» egituratuak dio egileak (hau da, ezin daitezke baldintza beharrezko eta nahikotara muga) eta Ludwig Wittgensteinek (1953) proposaturiko «familia antzekotasun» gisa azaltzea proposatzen du¹. Eleanor Roschek kolore eta «kategoria naturalei» buruz eginiko lanek (Rosch 1971, 1973), ikuspuntu horren garapenean izan zuketan eragina kontuan hartzekoa da, zalantzarik gabe. Beraz, preposizio bati lotua den kontzeptua, «bultzada» (*impulsion*) deitzen dio Vandeloisek eta horren azpian dauden tasunek familia antzekotasun bat osatzen dute. Egitura hau hainbat «erabilpen arau»ren (*règle d'usage*) iturburu izan daiteke, tasun bakar batean oinarrituak ala tasun konbinazio baten ondorio (ikus 1. oharra). Behar izanez gero, erabilpen araukin batera hainbat «hautapen murrizketa» (*restriction de sélection*) joan daitezke, lehenbizikoek egin ditzaketen iragarpen okerren zuzentzeko (edo beste modu batean erranez, gainsortzearen ekiditzeko). Bultzada baten adibide gisa «edukitzailea/edukia» (*contenant/contenu*) erlazioa aipa genezake, frantsesezko *dans* preposizioaren semantika finkatzen duena. Hiru tasun nagusiz osatua da: (a) konfigurazioa gauzatu baino lehen, edukia edukitzailearengana mugitzen da; (b) edukitzaileak edukiaren posizioa kontrolatzen du; (c) edukitzaileak edukia inguratzen du, hein batean bederen². Preposizioaren zenbait erabilpenek ezau-

¹ Halere, espazio preposizioen azpian diren familia antzekotasunak eta Wittgensteinek «jolas/joko» kategoriarentzat sortutakoa ez dira guztiz berdinak, preposizioen erabilpen batzuek antzekotasunaren baldintza/tasun guztiak bete baititzakete (jolas motek ez bezala).

² *EF* liburuaren ondoko lanetan, tasun hauek zehaztuko ditu Vandeloisek. Esaterako, bigarren tasunaren ordez bi azpibaldintza sartuko ditu: edukitzailea mugitzen delarik edukiaren posizioa (lehenbizikoarekiko) ez da aldatzen; edukitzaileak ez dio edukiari bere mugak urratzen uzten. Hi-

garri horietatik bat edo beste hauts dezakete: *Le poisson est dans la main* 'Arraina eskuan da' (a); *Le doigt de la fiancée est dans l'alliance* 'Emaztegaiaren eria eraztutuan da' (b); *La poire est dans la coupe* 'Udarea fruitu-ontzian da' (c: fruituz betea den ontzi batentzat, udarea metaren gainean dela, ontzitik «kanpo»). Halere, edukitzaileak edukiari buruz eragiten duen kontrola familia antzekotasunaren ezaugarri garrantzitsuenetarikoa da, frankotan ezin bazterturikoa: azukre bat katilu batean dela baieztatu daiteke (*dans* preposizioa onargarria da) azken entite hau bere usaiako posizioan baldin bada (katilu «zuta»: *Le sucre est dans le bol*); katilua uzkailez geroz (ahoz beiti), aldiz, azukrea azpian izango du (*Le sucre est *dans/sous le bol*) (Vieu 1991). Bultzada eta familia antzekotasunez gain, sako-neko gauza bat frogatu zuen Vandeloisek *EF* idazkiaren bitartez: espazio preposizio eta, oro har, espazioari buruzko hizkuntz deskribapenak baldintzatzen dituzten kontzeptu/arauak ez direla, inondik ere, geometria hutsean sustrai-tuak (gutxiago, oraindik, geometria kartesiar klasikoan) eta entitateen zein munduaren «funtzioari» hertsiki lotuak agertzen zaizkigula (adib.: giza gorputzaren forma eta funtzionamendua, sen onezko fisika, hautematea)³. Aurkikuntza honek eragin handia ukanen du beste ikertzaile batzuen lanetan (Aurnague & Vieu 1993; Carlson & van der Zee 2005).

Lerro hauek ulertaraz dezaketaren kontra —eta, funtsean, ikertzaile askok uste dutenaren kontra— ez zuen Vandeloisek *dans* preposizioa soilik ikeru *EF*n. Beste hainbat espazio erlazioen semantika arakatu zuen liburu famatu hartan eta ondoko urteetan argitara eman zituen artikuluetan, hala nola⁴: *à* [lokalizazio espezifikatua, errutinak], *à gauche/à droite* [zeharkako orientazioa], *au-dessus/en dessous* [bertikalarekiko posizioa], *avant/après* [balizko topatzea], *contre* [indar kontrola], *devant1/derrière1* [orientazio orokorra], *devant2/derrière2* [pertzepzioarentzako bidea], *hors de* [kanporanzko mugimendua], *près de/loin de* [irispidea], *sur/sous* [euslea/eustua]... Markagailu horietan guztietan sakonduz batera, espazio preposizioen ikertzeko proposatzen zuen hurbiltzea probatu eta findu ahal izan zuen Vandeloisek. Agerian jarritako familia antzekotasun guztiak arta handiz eztabaidatu zituen (ikus 4. oharra)⁵ eta espazio markagailuen erabileran diharduten zenbait printzipio semantiko-

ugarrenari aldiz, beste bi ezaugarri hauek erantsiko dizkio zenbait bertsiotan: edukitzaileak edukia babesten du; edukitzaileak edukia ezkututzen du. Tasunen ordena ere ez da beti finkoa: *EF*ren ondoko idazki askotan, konparazioan, (b) (a) baino lehenago emana da.

³ Preposizioen analisi «funtzionala» definitzerakoan, hauxe dio Vandeloisek (*EF*, 30 or., 7. oharra): «J'utilise *fonctionnel* dans le sens *utilitaire*» 'Funtzional hitza utilitarista adierarekin erabiltzen dut'; «...une description fonctionnelle, je pourrais dire «utilitariste»,...» '...deskribapen funtzional bat, berdin «utilitarista» erran dezaket,...'.

⁴ Preposizio edo preposizio bikote bakoitzari doakion bultzada edo kontzeptua kakoen artean zehazten dugu, Vandeloisek sorturiko izenen itzulpena erabiliz.

⁵ Orientazio orokor eta zeharkakoen funtzionamendua(k), esaterako, oso zehazki deskribatu zituen, kasu intrinsiko, deiktiko eta kontestualak artoski bereiziz. Geroztik etorri diren orientazio/norabideari buruzko lanek (adib.: Levinson 1996) baieztatu dituzte, neurri handi batean, hark aurreraturiko definizio eta hipotesiak.

pragmatikoren papera erakutsi zuen: auzotasun/hurbiltasun printzipioa (*principe de voisinage*), finkatze printzipioa (*principe de fixation*), transferitze printzipioa (*principe de transfert*), eta abar.

3. Espazio markagailuak eta ontologia (1995-2007)

Orduraino urraturiko bideak beste norabide bat hartu zuen 1995ean, urte hartako zenbait lanek salatzen duten bezala (Vandeloise 1995b, 1995c, 1995d). Espazio hutsa eta gai/materiaren arteko harremanak nolakoak zitezkeen bere buruari galdezka hasi zen Claude Vandeloise, *dans* preposizioaren analisisian barnatuz eta *place* izenaren ikerketari lotuz. Lehen galdera hau hausnarketa orokorrago baten iturburu bilakatu zen, ondoko urteetako lanak bideratuko zituen: espazioaz mintzo diren hizkuntz deskribapenek zer-nolako ontologian eraikiak dira ote?

Kezka hau argitu nahiz, Aristotelesengana abiatu zen Vandeloise eta, mendeaz haraindi, haren idazkiekilako solas luzean sartu zen, *Aristote et le lexique de l'espace : rencontres entre la physique grecque et la linguistique cognitive* liburuan nolazpaiteko gauzatzea aurkitu zuena (Stanford, CA, CSLI : Vandeloise 2001). Aristotelesen obren artean, *Fisika* zuen gehienbat sakondu eta «galdezkatu» Vandeloisek (*Kategoriak* eta *Zeruazi* ere aipamen bat edo beste egiten badie) eta, ibilian, *Fisikari* buruz eginiko zenbait *Iruzkinei* behatu zien (Porfirio, Simplicius eta Filiponenei adibidez). Espazio markagailuen semantikak zer mota-tako kontzeptualizazio eta fisika darabilen begiratu ondoan (1980-1994), alderantzizko norabidea hartu zuen, beraz, Vandeloisek geroagoko lanetan (1995-2007), aurreko urratsak osatu nahiz edo. Hau da, filosofiak (kasu honetan Aristotelesek) espazioari eta fisikari buruz agerian jarriko kontzeptuak hizkuntzari lot zitezkeenetz jakin nahi izan zuen. *Kategoriak* aipatzerakoan ez zuten bada Porfirio, eta gureganik hurbilago, Emile Benvenistek berak (1966) erran egilearen hizkuntzari —grekoari— hertsiki atxikiak zirela?

ALE liburuaren lehenbiziko partea —«Unibertsoa eta espazio lexikoa» deitua— da, gure ustez, urraspide horren erakusle onena. Hizkuntzalari eta semantilarik gehienontzat nahiko bitxia zaigun azterketa onomasiologikoari jarraikiz⁶, mundu geroz eta konplexuagoak eraten aritu zen Vandeloise atal hartan, eredu berri bakoitzak aitzinekoa baino lexiko aberatsagoa eskatzen baitzuen —entitate berrien eta heien arteko harremanen izendatzeko gisan—. Platonen eredu kasik bakunetik hasiz (*monde quasi-unitaire*) [izen vs. aditz]⁷,

⁶ Lan horretan ziharduelarik, «demuirgo lexiko-filosofikoa» deitu zion Georges Kleiberrek Vandeloiseri (Vandeloise 2001, 14 or., 4. oharra), keinu adiskidetsua eginez!

⁷ Eredu/mundu bakoitzean zehaztuak diren zenbait kontzeptu (hizki zuzenak) eta markagailu (hizki etzanak) ematen ditugu kakoen artean.

denbora gehitzen dio Vandeloisek eta izate bakuna/bakarra, betetzen duen espaziotik bereizten du, entitate eta haren hedapena bi gauza direla aitortuz [posizioa; *coïncider, là*] —hortaz, mundua ia bikoitza bihurtzen da—. Izate bakarra ez dela nahitaez espazio guztian hedatzen onartzen du, ondoko urra-tsean, egileak eta horrela hutsa gehitzen dio ereduari eta mugatze (entitate materialak du espazioa mugatzen/neurtzen) zein inguratze nozioak definitzen [*vide, délimiter, inclure, entourer, intérieur, extérieur*]. Mundu kasik hirukoitz ho-rretan, entitate material bakarrak espazio gune berarekin ez duenez beti bat egiten, posizioz aldatuz geroz mugimendua gerta daiteke [irispidea, distan-tzia, ibilbidea, norabidea; *bouger, avant, après, entre, près de, loin*]. Lehen fase honen osatzeko, entitate material eta materiagabeen klasifikazioa/ontologia zehazten du Vandeloisek (elementu zenbakarriak, masak eta agregakinak erantsiz entitate materialen azpimota bezala) eta, mintza ahalmenaren bitar-tez, izate bizidunak (esfera mintzatzaileak!) ereduari sartzen [hainbat mugimendu aditzen semantika barnatzen du denbora berean: *aller, venir, arriver, partir, passer, traverser, s'approcher, se diriger, marcher, courir, entrer, sortir*]. Bigar-ren fase batean, izate bizidunen hautemate ahalmenak eta egituraketa haziz joaten dira eta bidea irekitzen hainbat orientazio eta norabideren erabilpenari⁸ [orientazio frontal eta orokorra, bertikalarekiko posizioa, zeharkako orien-tazioa, pertzepzioarentzako bidea; *devant1/derrière1, au-dessus/au-dessous, à gauche/à droite, devant2/derrière2*]. Eraikitze prozesu luze horren ondoko urra-tsean, indarra(k) gehitzen di(zki)o Claude Vandeloisek munduari eta, grabita-te indarra nola indar zinetikoa zehaztu ostean, hainbat nozio garrantzitsu definitzen ditu: entitateen kontrola, esekidura, euslea/eustua, edukitzailea/ edukia [*léger, lourd, pendre, sur, dans*]. Azkenean, entitateen barne egitura kon-tuan hartzen du ereduak, parte mota desberdinen izenak zein dimentsio hitzak bereganatuz [Barne Lokalizaziorako Izenak, parteak eta *dans; gros, grand, petit, haut, long, large, épais, fin*].

ALeren bigarren partea, ohikoagoa egiten zaio agian hizkuntzalari-semantikariari, 1993tik goiti abiatutako hiru ikerketaren uzta bildu baitzuen hor Claude Vandeloisek, xendra ezagunagoetatik zabilatzatenak. Hiru ikerketa horien helburu aitortua espazio eta materialak hizkuntz deskribapenetan eta kognizioan dituzten harremanen sakontzea zen. *Place* izenaren semantika aztertzen du lehenik Vandeloisek, bi erabilpen nagusi agerian jarritz: hedapen-tokia alde batetik —hedapen-toki librea: *Il y a de la place pour l'amphore* 'Bada(go) toki/leku-a anforarentzat'; hedapen-toki betea: *L'amphore prend trop de place* 'Toki/leku gehiegi hartzen du anforak'— eta mugarri-tokia bestetik, aurrez finkaturiko «antolamendu» batean (*ordre préétabli*) oinarritua dena —toki euslea: *Le trône est la place de l'empereur* 'Tronua enperadorearen toki/leku-a da'; toki edukitzailea: *L'armoire est la place du livre* 'Armairua liburuaren

⁸ Bizkitartean, bertikalaren arrasto bezala, esfera mintzatzaile ikusdunak zilindro bilakatzen dira!

toki/leku-a da'—. Adiera eta azpiadiera horiek Aristotelesek *topos* hitzari helzeko, idazkitatik idazkitara, eman zituen definizioekin alderatuak dira. *Dans* preposizioaren miatzeari jarraituz dio gero, entitate «espazialak» (material-gabeak) eta materialak uztartzen dituzten adibideei hurbilgotik begiratu, hala nola: *Le trou est dans la table* 'Zuloa mahaian da' (entitate espaziala/entitate materiala)⁹; *La maison est dans la zone industrielle* 'Etxea industrigunean da' (entitate materiala/entitate espaziala egilearen ustez). Bi nozio nagusi ikusten ditu Vandeloisek erabilpen horien atzean —dependentzia materiala edo existentziala eta eragin eremua— edukitzaile/edukitze familia antzekotasunari lot dakizkiokeenak, «kontrol» tasunaren bitartez¹⁰. Atal honen hirugarren azterketa, *toucher* aditzari dedikatua da. Ekintza aditzetatik hurbil den markagailu honek aditz zinetiko¹¹ gisa funtziona lezake (*Platon touche le manuscrit* 'Platonek eskuizkribua (h)u(n)kitzen du' edo berdin aditz mugiezkor bezala (*La bibliothèque touche le mur* 'Liburutegiak paretara (h)u(n)kitzen du'). Gutxieneko energia transmisio eta gutxieneko elkarreragin fisiko kontzeptuak proposatzen ditu Vandeloisek *toucher* aditzaren funtzionamenduaz jarduteko eta harren bi erabilpenen arteko zubia eraikitzeko.

4. Hizkuntz erlatibismoa eta hizkuntzaren jabeakuntza

Ikusi dugun bezala, bi alderdi ukan ditu Claude Vandeloiseren lanak: espazio preposizioen arakatzeko hurbiltze bat eratzten joan dena batetik (1980-1994); markagailu horien azpian dagoen ontologia argitzen saiatu dena bestetik (1995-2007). Bi alderdi horiek ez dira, alabaina, aurkeztu dugun bezain mugatuak denboran, bataren gibelean bestearen aztarna maiz antzeman baitaiteke. Osagarritasun horren erakusle dira, dudarik gabe, hogeita zazpi urtez —burutik buru— azalatu diren galderak, hala nola hizkuntz erlatibismoari buruzkoak edo hizkuntzaren jabeakuntzari lotuak. Eztabaida eta hausnarketa horietan ere, bere ekarpen berezia egin zezakeela frogatu zuen Vandeloisek.

Hizkuntzen arteko datu eta alderaketak *EF* liburuan agertzen ziren jadanik, Afrikako hausa edo Mexikoko tarasco edo cora mintzaireri buruzko oharren bi-

⁹ Adibideak erakusten duen bezala, erlazio mota hauek menpeko entitate edo entitate dependenteen arazoari hertsiki lotuak dira. Gisa hartako entitateen adierazle onenetarikoak dira, dudarik gabe, zuloak (Casati & Varzi 1994).

¹⁰ Artetik erran dezagun *dans* preposizioarentzat proposatzen zuen hurbiltzea eta Aristotelesek (grekozko) *éminentz* eginiko analisisa konparatzen dituela Vandeloisek *ALE*ren bigarren parte horretan.

¹¹ *ALE*n nola berantagoko lanetan (adib.: Vandeloise 2006b), mugimenduan oinarrituriko markagailu eta deskribapenak «zinetikoak» deituak dira. Erlazio eta konfigurazio «dinamikoek» kontrola eta indarra galdegiten dute Vandeloiseren arabera (adib.: eustea, edukitzea) eta ez da harritzekoa, beraz, zenbait preposizio mugiezkor (*sur, dans...*) multzo horretan ezartzen baditu.

tartez. 2000tik goiti, halere, arreta berezi bat eskaini zion Claude Vandeloisek hizkuntzek, espazioa deskribatzerakoan, erakusten dituzten aldeen begiratzeari (Vandeloise 2002b, 2003d; Correa-Beningfield et al. 2005). Sakontze nahi hau, berpiztu berria zen erlatibista eta unibertsalisten arteko eztabaidaren barnean kokatu behar da (Gumperz & Levinson 1996; Slobin 2000). Ildo berekoa da, halaber, Vandeloisek gai horren inguruan koordinatu zuen liburu garrantzitsua (Vandeloise 2003a, 2003b, 2003c). Espazio kontzeptuen eta heien arteko erlazio hierarkikoen azalpen zehatza izanez geroz, ikuspuntu unibertsalista eta erlatibista bateragarriak zirela zion Vandeloisek. «Edukitzaila/edukia» eta «euslea/eustua» kontzeptu/bultzadak alderatuz, esaterako, ezaugarri bat elkarrekin daukatela ikus daiteke (hots, «kontrola») eta horrek espazio markagailu bakararren erabiltzera eraman lezake (adib.: gaztelerazko *en*), bi preposizioen ordeztuz (adib.: *dans* eta *sur*). «Edukitzaila/edukia» bultzadarekin jarraikiz, kontzeptuen hierarkian gora joan gabe behera joan daiteke: koreerazko *kkita* aditzak adibidez (Choi & Bowerman 1991), edukitze mota berezia galdegiten du («edukitze hertsia»: edukitzaileak edukia alde guztietatik hersten du) eta hortaz frantseseko *dans* preposizioa baino konfigurazio gutxiagoi doakie. Edukitze hertsia ez du, Vandeloiseren arabera, kontzeptu berri baten sortzea eragiten —behar dituen ezaugarriak edukitzaile/edukitzea familia antzekotasunaren baitan aurkitzen direlako jada— eta, aitzitik, konfigurazio prototipiko gisa funtzionatzen duela erran daiteke (xehetasun gehiagorentzat ikus Vandeloise 2003c, 2003d).

Hizkuntza desberdinen behaketaz gain, interes berezi bat erakutsi zuen Vandeloisek espazio markagailuen jabeakuntzarentzat. Preposizioekin jarduteko eraiki zituen tresnak erabiliz, «diakronia logikoa» deituriko eredu zehatu zuen *EFn*, jabeakuntza prozesua argitzeko asmoz. Eredu horren arabera, espazio erlazio batekin doan familia antzekotasuna osotasun gisa hartzen du haurrak lehen urrats batean, «bultzada» deitua den kontzeptu orokorraren bidez (adib.: edukitzaile/edukia, euslea/eustua, esekidura; ikus 2. atala)¹². Modu horretan ditu preposizioaren erabilpen prototipikoak bereganatzen (erabilpen prototipikoak, familia antzekotasunaren tasun guztiak edo kasik guztiak betetzen dituztenak dira). Urrats hau (edo hauek) bete ondoren, bazterreko erabilpenetan (*usages marginaux*) arreta jartzen du eta, erabilpen ohikoenekin alderatuz, familia antzekotasunaren ezaugarriak banan-banan ezagutzen eta menperatzen joaten da. *EFn* proposaturiko jabetze eredu hau *ALEn* zein geroxeagoko lanetan (Vandeloise 2003c, 2003d) aberastu eta findu zuen Claude Vandeloisek, psikolinguistikaren eginiko hainbat ikerketa aipatuz (adib.: Levine & Carey 1982; Mandler 1992) eta hizkuntz erlatibismoaren eztabaidarekin maiz josiz. Piageten lanak ere (bereziki Piaget & Inhelder 1947) bat baino gehiagotan izan zituen Vandeloisek hausnarketa horietan bidelagun.

¹² Bultzada haurraren hizkuntzaurreko jakintzan dagoela suposatzen du honek. Ematen zaion papera kontuan hartuz, bultzada familia antzekotasunaren «atea» dela eranstean du Vandeloisek.

5. Dimentsioetatik dimentsioetara, Greziatik Greziara

Frantsesezko dimentsio izenei behatuz eman bazituen, Claude Vandeloisek, hizkuntzalaritzan lehen pausoak (Vandeloise 1979), dimentsioa aztertuz hetsi zuen, 2004an, bere liburu nagusien zikloa. Izan ere, *La dimension en français : de l'espace à la matière* (Paris, Hermes: Vandeloise 2004a) idazkia kaleratu zuen, zeinetan dimentsio izen eta adjektiboen semantika azaltzen baitzuen eta espazio-materiaren arteko harremanak barnatzen. Dimentsio adjektiboen (eta izenen) eduki semantikoa ezaugarri funtzionaletan oinarritua dela mantentzen du behin eta berriz orrialde horietan —hau da, tasun geometrikoek soilik ezin ditzakete heien erabilpenak esplika— eta Manfred Bierwisch (1967) zein Ewald Langen (1987) hurbiltzeei aitzinagotik eginiko kritikak (Vandeloise 1988a) berresten ditu.

Azaleko iritzi batek lerrakeenaren kontra, espazio markagailuen azterketa ez da, inondik ere, alor murrizta. Lokalisten ikuspegia bere egin gabe, hizkuntza eta hizkuntzalaritzako arazo anitzei heltzeko aukera eskaintzen dio ikertzaileari (hala nola aspektua, denbora, nahia/intentzionalitatea edo kuantifikazioa). Eztabaida teoriko askoren aberasteko eta aitzinatzeke ere balio duela agerikoa da (adib: lexikoaren egitura, semantika-pragmatika banaketa). Espazio markagailuen analisisa eta hizkuntzalaritzaren arteko harremanak zehaztu behar balira, lehenbizikoa bigarrenaren eremu (mugatu) gisa azaltzea ez litzaziguke egoki iduriko: espazio deskribapenen azterketa hizkuntzalaritza sailean zehar doan bidexka edo xendra da gure ustez, bazter/paisaia askoren artean iragaiten dena.

Hizkuntz erlatibismoari eta hizkuntzaren jabekuntzari bere ekarpena egin zien Claude Vandeloisek iragaite berezi horretan (ikus 4. atala). Ibilian, beste anitz gai eta arazo teoriko ukitu zituen (prototipoen teoria, kategorizazioa, zerrendak vs. erregelak, «irudi-eskemak» besteak beste), hemen barnatuko ez ditugunak. Oso ikertzaile langile eta emankorra izan zen Vandeloise hogeita zazpi urtez. Aldiz, ez zuen ikaslerik kasik formatu, ezta «eragin» sarerik osatu ere. Politika zientifikoa eta botere jokoak oso urruti eta arrotz zitzaizkion (arrazoi osoz). Beste ikertzaile batzuekin batera —Annette Herskovits, Ronald Langacker, Stephen Levinson, Dan Slobin, Len Talmy, eta abar— aitzinatze handiak eginarazi dio espazio linguistikoaren ezagutzari. Koherentzia eta hedadura kontuan hartuz geroz, zinezko obra bat egin duela erran daiteke, zalan-tzarik gabe.

Identitatea/izaera izan da Claude Vandeloiseri axolatu zaion gaietariko bat. Sofisten itsasontzitik (hots, Teseoren ontzitik), Heraklitoren ibaira (zeinetan bi aldiz ez baita bainatzen ahal) gauzen egonkortasunaz vs. aldakortasunaz gogoe-ta dezente egin zituen. Haren ustez, forma, gaia eta funtzioa dira entitateen izaeraren ezaugarri nagusiak, familia antzekotasun batean antolatua daude-

nak. Aldatzen diren ezaugarrien arabera eta ezaugarri horiei kontestuak ematen dien pisuaren arabera, gauza batek bere izaera atxiki lezake edo ez. Marinelek taula berriez osaturiko (Teseoren) itsasontzia —atalak pixkanaka aldatu dira baina formak eta funtzioak diraute— zein zaharkin-saltzaile batek taula zaharrez baliaturik (bere saltokian) eraikitakoa —atalek eta formak diraute, funtzioa aldiz aldatu da— Teseo izenaren bidez izenda daitezke (egilearen iduriko).

Zenbat aldaketa ez dira gertatu Vandeloiseren bizian berean, matematika-artistaren alditik hizkuntzalari-semantikariaren garaira! Alta, xirripa mehe bat —xirripa bera!— antzeman daiteke haren bizian iragaiten, isil-isilka: hau da, Eskiloren *Prometeotik* Aristotelesen *Fisikara* burutik buru izan duen greziar kulturarekiko ikusmina eta maitasuna. Iraute/aldatzeaz ari garelarik, azken hitza Etienne Salaberry heletar apaiz-filosofoari utziko diogu, lerro hauek Claude Vandeloiseren ibilbidearekin bat heldu direlakoan:

«“Denak aldatzen dira”, Efeziako Eraklitek zion gisan, bainan denak gelditzen, Eleako Parmenidek derasan bezala. Gizonaren gogoa orroitzapen zaharrez betea, ez zaharkerietan egoiteko, bainan zaharkeriatik zerbeit berriren asmatzeko. Beti ikerka, beti ikuska gizona, beti gorago upatua, beti olerkari.» (Etienne Salaberry, *Ene sinestea*, Zabal, 1978, 118 or.)

Erreferentziak

- AURNAGUE, M. & VIEU, L. (1993), «A three-level approach to the semantics of space». In C. Zelinsky-Wibbelt (arg.), *The semantics of prepositions: from mental processing to natural language processing*. Berlin: Mouton de Gruyter, 395-439.
- AURNAGUE, M. (2004), *Les structures de l'espace linguistique : regards croisés sur quelques constructions spatiales du basque et du français*. Leuven & Paris: Peeters (Bibliothèque de l'Information Grammaticale 56).
- BENVENISTE, E. (1966), «Catégories de pensée et catégories de langue». In *Problèmes de linguistique générale* (1. liburukia). Paris: Gallimard (TEL), 63-74.
- BIERWISCH, M. (1967), «Some semantic universals of German adjectivals». *Foundations of Language* 3: 1-36.
- CARLSON, L. & VAN DER ZEE, E. (arg.) (2005), *Functional features in language and space: insights from perception, categorization, and development*. Oxford: Oxford University Press (Explorations in Language and Space 2).
- CASATI, R. & VARZI, A. (1994), *Holes and other superficialities*. Cambridge, MA: MIT Press.
- CHOI, S. & BOWERMAN, M. (1991), «Learning to express motion events in English and Korean: the influence of language-specific lexicalization patterns». *Cognition* 41: 83-121.
- GUMPERZ, J.J. & LEVINSON, S.C. (1996), *Rethinking linguistic relativity*. Cambridge: Cambridge University Press (Studies in the Social and Cultural Foundations of Language 17).

- HERSKOVITS, A. (1986), *Language and spatial cognition: an interdisciplinary study of the prepositions in English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- LANG, E. (1987), «Semantik der dimensionauszeichnung räumlicher objekte». In M. Bierwisch & E. Lang (arg.), *Grammatische und konzeptuelle aspekte von dimensionsadjektiven*. Berlin: Akademie Verlag, 287-458.
- LANGACKER, R. (1987), *Foundations of cognitive grammar* (1. liburukia: Theoretical prerequisites). Stanford, CA: Stanford University Press.
- LEVINE, S. & CAREY, S. (1982), «Up front: the acquisition of a concept and a word». *Journal of Child Language* 9: 645-657.
- LEVINSON, S.C. (1996), «Frames of reference and Molyneux's questions». In P. Bloom, M.A. Peterson, L. Nadel & M.F. Garrett (arg.), *Language and space*. Cambridge, MA: MIT Press, 109-169.
- MANDLER, J.M. (1992), «How to build a baby: II Conceptual primitives». *Psychological Review* 99 (4): 587-604.
- PIAGET, J. & INHELDER, B. (1947), *La représentation de l'espace chez l'enfant*. Paris: PUF (Bibliothèque de Philosophie Contemporaine).
- ROSCH, E. (1971), ««Focal» color areas and the development of color names». *Developmental Psychology* 4: 447-455.
- ROSCH, E. (1973), «Natural categories». *Cognitive Psychology* 4: 59-77.
- SLOBIN, D.I. (2000), «Verbalized events: a dynamic approach to linguistic relativity and determinism». In S. Niemeier & R. Dirven (arg.), *Evidence for linguistic relativity*. Amsterdam: John Benjamins, 107-138.
- TALMY, L. (1983), «How language structures space». In H.L. Pick & L.P. Acredolo (arg.), *Spatial orientation: theory, research and application*. New York: Plenum Publishing Corporation, 225-282.
- TALMY, L. (2000), *Toward a cognitive semantics* (1. & 2. liburukiak). Cambridge, MA: MIT Press.
- VIEU, L. (1991), *Sémantique des relations spatiales et inférences spatio-temporelles : une contribution à l'étude des structures formelles de l'espace en langage naturel*. Doktoradua tesia, Université Paul Sabatier, Tolosa-Toulouse.
- WITTGENSTEIN, L. (1953), *Philosophical investigations*. New York: The Mc Millan Co.

Claude Vandeloiseren lanen bibliografia (Mixel Aurnaguek osatua)

Liburuak

- VANDELOISE, C. (1986a), *L'espace en français : sémantique des prépositions spatiales*. Paris: Editions du Seuil (Travaux Linguistiques).
- VANDELOISE, C. (1991a), *Spatial prepositions: a case study in French* (A.R. Boschek itzulia). Chicago, IL: The University of Chicago Press.
- VANDELOISE, C. (2001), *Aristote et le lexique de l'espace : rencontres entre la physique grecque et la linguistique cognitive*. Stanford, CA: CSLI (Langage et Esprit).

- VANDELOISE, C. & ANSELMO, F.A. (2002), *Introduction to French linguistics*. Munich: Lincom (Studies in Romance Linguistics 21).
- VANDELOISE, C. (2004a), *La dimension en français : de l'espace à la matière*. Paris: Hermes.
- VANDELOISE, C. (2006a), *De la distribution à la cognition*. Paris: L'Harmattan (Sémantiques).

Liburu eta aldizkari-ale argitalpena

- VANDELOISE, C. (1987a), «L'expression du mouvement». *Langue Française* 76.
- VANDELOISE, C. (1991b), «Sémantique Cognitive». *Communications* 53.
- VANDELOISE, C. (1993a), «La couleur des prépositions». *Langages* 110.
- VANDELOISE, C. (2003a), *Langues et cognition*. Paris: Hermes (Traité des Sciences Cognitives).

Aldizkari eta liburutan argitaraturiko lanak

- VANDELOISE, C. (1985a), «Au-delà des descriptions géométriques et logiques de l'espace : une description fonctionnelle». *Linguisticae Investigationes* 9 (1): 109-129.
- VANDELOISE, C. (1985b), «La préposition *dans* et la relation contenant/contenu». *Leuvense Bijdragen* 74 (2): 193-208.
- VANDELOISE, C. (1985c), «Les prépositions *sur/sous* et la relation porteur/porté». *Leuvense Bijdragen* 74 (4): 457-481.
- VANDELOISE, C. (1985d), «Les prépositions *avant/après* et l'ordre dans la rencontre potentielle». *Recherches Linguistiques de Vincennes* 13: 110-129.
- VANDELOISE, C. (1986b), «L'*avant/l'arrière* et le *devant/le derrière*». *Revue Québécoise de Linguistique* 16 (1): 281-308.
- VANDELOISE, C. (1987b), «La préposition *à* et le principe d'anticipation». *Langue Française* 76: 77-110.
- VANDELOISE, C. (1987c), «Complex primitives in language acquisition». *Belgian Journal of Linguistics* 2 (Perspectives on child language, A. De Houwer & S. Gilles (arg.)): 11-36.
- VANDELOISE, C. (1987d), «Les prépositions *devant/derrière*, l'orientation générale et l'accès à la perception». *Le Français Moderne* 55 (1-2): 1-22.
- VANDELOISE, C. (1988a), «Length, width and potential passing». In B. Rudzka-Ostyn (arg.), *Topics in cognitive grammar*. Amsterdam: John Benjamins (Current Issues in Linguistic Theory 50), 403-427.
- VANDELOISE, C. (1988b), «Les usages spatiaux statiques de la préposition *à*». *Cahiers de Lexicologie* 53: 119-148.
- VANDELOISE, C. (1989), «L'expression linguistique de la relation de suspension». *Cahiers de Lexicologie* 55: 111-148.
- VANDELOISE, C. (1990a), «Representation, prototypes and centrality». In S.L. Tsohatzidis (arg.), *Meanings and prototypes: studies in linguistic categorization*. Londres & New York: Routledge, 403-437.
- VANDELOISE, C. (1990b), «Chronique. Règles ou listes : l'arbitrage de la morphologie». *Le Français Moderne* 58 (3-4): 224-234.

- VANDELOISE, C. (1990c), «Les frontières entre les prépositions *sur* et *à*». *Cahiers de Grammaire* 15: 157-184.
- VANDELOISE, C. (1991c), «Autonomie du langage et cognition». *Communications* 53: 69-103.
- VANDELOISE, C. (1992a), «Quand le silence prend la parole». In L. Tasmowski & A. Zribi-Hertz (arg.), *De la musique à la linguistique, Hommages à Nicolas Ruwet*. Gante: Communication & Cognition, 634-640.
- VANDELOISE, C. (1992b), «Une catégorie lexicale et le défi de l'art». In D. Andler, P. Jacob, J. Proust, F. Récanati & D. Sperber (arg.), *Philosophie et cognition*. Lieja: Mardaga, 255-263.
- VANDELOISE, C. (1992c), «Objets en miroir et objets manufacturés : une hypothèse». *Cahiers de Praxématique* 18 (Langage, cognition, expérience pratique, J.M. Barberis & F. Madray-Lesigne (arg.)): 75-89.
- VANDELOISE, C. (1992d), «Les adjectifs de dimension : une analyse modulaire ou une analyse globale ?». *Cahiers de Lexicologie* 61: 85-110.
- VANDELOISE, C. (1993b), «La préposition *à* pâlit-elle derrière *toucher* ?». *Langages* 110: 107-127.
- VANDELOISE, C. (1993c), «The role of resistance in the meaning of thickness». *Leuvense Bijdragen* 82 (1): 29-47.
- VANDELOISE, C. (1993d), «Espace et motivation». *Faits de Langue* 1 (Iconicité et motivation, L. Danon-Boileau (arg.)): 181-188.
- VANDELOISE, C. (1993e), «Les analyses de la préposition *dans* : faits linguistiques et effets méthodologiques». *Lexique* 11 (Les prépositions : méthodes d'analyse, A.M. Berthonneau & P. Cadiot (arg.)): 15-40.
- VANDELOISE, C. (1994a), «Methodology and analyses of the preposition *in*». *Cognitive Linguistics* 5 (2): 157-184.
- VANDELOISE, C. (1994b), «Chronique. La catégorisation en sémantique cognitive». *Le Français Moderne* 62 (1): 79-98.
- VANDELOISE, C. (1995a), «Cognitive linguistics and prototypes». In T. Sebeok & J. Umiker-Sebeok (arg.), *Advances in visual semiotics: the semiotic web 1992-93*. Berlin: Mouton de Gruyter (Approaches to Semiotics 118), 423-442.
- VANDELOISE, C. (1995b), «De la matière à l'espace : la préposition *dans*». *Cahiers de Grammaire* 20: 123-145.
- VANDELOISE, C. (1995c), «Le rôle de la place dans la définition de la préposition *dans* : vers une ontologie fantomatique». In P. Amsili, M. Borillo & L. Vieu (arg.), *Time, Space and Movement: meaning and knowledge in the sensible world*, Workshop Notes of the 5th International Workshop TSM'95. Tolosa-Toulouse: LRC, 165-179 (Part A).
- VANDELOISE, C. (1996a), «*Touching*: a minimal transmission of energy». In E. Casad (arg.), *Cognitive linguistics in the redwoods: the expansion of a new paradigm in linguistics*. Berlin: Mouton de Gruyter (Cognitive Linguistic Research 6), 541-566.
- VANDELOISE, C. (1996b), «La méronomie, l'inclusion topologique et la préposition *dans*». *Faits de Langue* 7 (La relation d'appartenance, L. Danon-Boileau & M.A. Morel (arg.)): 81-90.
- VANDELOISE, C. (1998), «Les domaines des prépositions *avant/après*». *Verbum* 20 (4) (Prépositions et métaphore, W. De Mulder & N. Flux (arg.)): 383-395.
- VANDELOISE, C. (1999a), «Une place pour chaque chose et chaque chose à sa place». In M. Plénat, M. Aurnague, A. Condamines, J.P. Maurel, C. Molinier & C. Muller

- (arg.), *L'emprise du sens : structures linguistiques et interprétations, Mélanges offerts à Andrée Borillo*. Amsterdam: Rodopi (Faux Titre 174), 303-321.
- VANDELOISE, C. (1999b), «Quand *dans* quitte l'espace pour le temps». *Revue de Sémantique et Pragmatique* 6 (Approches sémantiques des prépositions, P. Cadiot & A. Ibrahim (arg.)): 145-162.
- VANDELOISE, C. (2000a), «Plus de clarté dans la relation porteur/porté». In M. Coene, W. De Mulder, P. Dendale & Y. D'Hulst (arg.), *Traiani Augusti vestigia pressa sequamur, Studia linguistica in honorem Lilianae Tasmowski*. Padua: Unipress, 753-770.
- VANDELOISE, C. (2000b), «Verbes de changement, de transformation et de génération». *Cahiers de Lexicologie* 77: 117-136.
- VANDELOISE, C. (2002a), «La prédication de la matière entre prédicats nominaux et prédicats adjectivaux». *Le Français Moderne* 70 (1): 20-44.
- VANDELOISE, C. (2003b), «Diversité linguistique et cognition». In C. Vandeloise (arg.), *Langues et cognition*. Paris: Hermes (Traité des Sciences Cognitives), 19-58.
- VANDELOISE, C. (2003c), «Acquisition des termes spatiaux et relativisme linguistique». In C. Vandeloise (arg.), *Langues et cognition*. Paris: Hermes (Traité des Sciences Cognitives), 279-301.
- VANDELOISE, C. (2003d), «Containment, support and linguistic relativity». In H. Cuyckens, R. Dirven & J. Taylor (arg.), *Cognitive approaches to lexical linguistics*. Berlin: Mouton de Gruyter (Cognitive Linguistic Research 23), 393-425.
- VANDELOISE, C. (2003e), «Les usages spatiaux de la préposition *contre*». In P. Péroz (arg.), *Contre, identité sémantique et variation catégorielle*. Metz: CELTED/Université de Metz (Recherches Linguistiques 26), 15-43.
- VANDELOISE, C. (2004b), «Quatre relations fondamentales pour la description de l'espace». *Histoire, Epistémologie, Langage* 26 (1) (Langue et espace : retour sur l'approche cognitive, J.M. Fortis (arg.)): 89-109.
- CORREA-BENINGFIELD, M., KRISTIANSEN, G., NAVARRO-FERRANDO, I. & VANDELOISE, C. (2005), «Image schemas vs. complex primitives in cross-cultural spatial cognition». In B. Hamp (arg.), *From perception to meaning: schemas in cognitive linguistics*. Berlin: Mouton de Gruyter (Cognitive Linguistic Research 29), 343-366.
- VANDELOISE, C. (2005a), «Force and function in the acquisition of the preposition *in*». In L. Carlson & E. van der Zee (arg.), *Functional features in language and space: insights from perception, categorization, and development*. Oxford: Oxford University Press (Explorations in Language and Space 2), 219-232.
- VANDELOISE, C. (2005b), «L'évaluation globale des dimensions : les adjectifs *gros, grand et long*». *Cahiers de Lexicologie* 87: 79-95.
- VANDELOISE, C. (2005c), «Family resemblances and the structure of spatial relationships». *Corela* 3 (2): <http://edel.univ-poitiers.fr/corela/document.php?id=726>.
- VANDELOISE, C. (2005d), «*Contre* et la rencontre atypique». In P. Dendale (arg.), *Le mouvement dans la langue et la métalangue*. Metz: CELTED/Université de Metz (Recherches Linguistiques 27), 121-150.
- VANDELOISE, C. (2006b), «Are there spatial prepositions?». In M. Hickmann & S. Robert (arg.), *Space in languages: linguistic systems and cognitive categories*. Amsterdam: John Benjamins (Typological Studies in Language 66), 139-154.
- VANDELOISE, C. (2006c), «Vivre sans article partitif». *Le Français Moderne* 74 (2): 141-158.

- VANDELOISE, C. (2007a), «A taxonomy of basic natural entities». In M. Aurnague, M. Hickmann & L. Vieu (arg.), *The categorization of spatial entities in language and cognition*. Amsterdam: John Benjamins (Human Cognitive Processing 20), 35-52.
- VANDELOISE, C. (2007b), «Le verbe *aller* : l'affranchissement du contexte d'énonciation immédiat». *Journal of French Language Studies* 17 (3): 343-359.
- Vandeloise, C. (agertzekoa), «The genesis of spatial terms». In V. Evans & P. Chilton (arg.), *Language, cognition and space: the state of the art and new directions*. Londres: Equinox (Advances in Cognitive Linguistics), 2009an agertzekoa.

Beste

- VANDELOISE, C. (1979), *Les termes de dimension en français*. Masterreko txostena, Université de Vincennes.
- VANDELOISE, C. (1984), *Description of space in French*. Doktoratu tesia, University of California, San Diego. Duisburg: LAUTD.
- VANDELOISE, C. (1985e), *Représentation linguistique du mouvement et de l'espace*. Doktoratu tesia, Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Paris.
- VANDELOISE, C. (1992e), *Structure of lexical categories and family resemblances*. Duisburg: LAUD (Paper 325).
- VANDELOISE, C. (1995d), «Les rôles de la matière dans la prédication». *Carnets de Grammaire* 5. Tolosa-Toulouse: ERSS txostena.
- VANDELOISE, C. (2002b), «Relativité linguistique et cognition». *Carnets de Grammaire* 9. Tolosa-Toulouse: ERSS txostena.
- VANDELOISE, C. (2008), «Three basic prepositions in French and in English: a comparison». *Carnets de Grammaire* 19. Tolosa-Toulouse: CLLE-ERSS txostena.

Liburuen kritikak eta aurkezpenak (ikuspegi bat)

- G. FAUCONNIER, «Espaces mentaux». *Le Français Moderne* 54 (1-2), 1986: 105-108
- A.M. DILLER, «La pragmatique des questions et des réponses». *Le Français Moderne* 54 (1-2), 1986: 108-109.
- R. SAVARY, «Ordre langagier, champ spatial et emplois figurés». *Le Français Moderne* 55 (1-2), 1987: 130-134
- D. HOFSTADTER, «Gödel, Escher, Bach : les brins d'une guirlande éternelle». *Le Français Moderne* 55 (1-2), 1987: 134-138.
- B. DE CORNULIER, «Effets de sens». *Le Français Moderne* 55 (3-4), 1987: 243-246.
- G. LAKOFF & M. JOHNSON, «Les métaphores dans la vie quotidienne». *Le Français Moderne* 55 (3-4), 1987: 246-250.
- J. HAIMAN (Ed.), «Iconicity in syntax». *Le Français Moderne* 55 (3-4), 1987: 251-256.
- C. HABEL, M. HERWEG & K. REHKÄMPER (arg.), «Raumkonzepte in verstehenprozessen: interdisziplinäre beiträge zu sprache und raum». *Language* 67 (1), 1991: 179-181.
- J. CALVO PÉREZ & C. HERNÁNDEZ SACRISTÁN (arg.), «Perceptual and topological criteria in linguistic description». *Le Français Moderne* 60 (1), 1992: 106-107.
- G. KLEIBER, «Sémantique du prototype : catégories et sens lexical». *The French Review* 66 (3), 1993: 515-516.
- N. RUWET, «Syntax and human experience». *Cognitive Linguistics* 4 (2), 1993: 196-201.

- J. CERVONI, «La préposition : étude sémantique et pragmatique». *Romance Philology* **48** (1), 1994: 35-38.
- GROUPE ŋ, «Traité du signe visuel : pour une rhétorique de l'image». *Le Français Moderne* **62** (1), 1994: 108-111.
- P. CADIOT, «De la grammaire à la cognition : la préposition *pour*». *Le Français Moderne* **63** (1), 1995: 85-88.
- R.A. GEIGER & B. RUDZKA-OSTYN (arg.), «Conceptualizations and mental processing in language». *Canadian Journal of Linguistics* **41** (2), 1996: 18-22.
- C. ZELINSKY-WIBBELT (arg.), «The semantics of prepositions: from mental processing to natural language processing». *Canadian Journal of Linguistics* **42** (3), 1997: 6-9.
- J.J. GUMPERZ & S.C. LEVINSON (arg.), «Rethinking linguistic relativity». *Canadian Journal of Linguistics* **42** (4), 1997: 495-499.
- G. FAUCONNIER & E. SWEETSER (arg.), «Spaces, worlds and grammar». *Canadian Journal of Linguistics* **43** (2), 1998: 254-263.
- M. PÜTZ & R. DIRVEN (arg.), «The construal of space in language and thought». *Canadian Journal of Linguistics* **43** (2), 1998: 254-263.
- P. CADIOT, «Les prépositions abstraites en français». *Canadian Journal of Linguistics* **44** (4), 1999: 413-417.
- A. ENGLEBERT, M. PIERRARD, L. ROSIER & D. VAN RAEMDOCK (arg.), «La ligne claire : de la linguistique à la grammaire, Mélanges offerts à Marc Wilmet à l'occasion de son 60e anniversaire». *Canadian Journal of Linguistics* **44** (4), 1999: 417-421.
- A. BECKER & M. CAROLL (arg.), «The acquisition of spatial relations in a second language». *Functions of Language* **6** (1), 1999: 153-158.
- E. VAN DER ZEE & J. SLACK (arg.), «Representing direction in language and space». *Philosophical Psychology* **18** (5), 2005: 643-647.